

«Η εις Άδου Κάθοδος του Κυρίου»

Ένα από τα βασικότερα και πλέον σημαντικά και καίρια από απόψεως σωτηριολογικής δόγματα της ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας, είναι και αυτό της «εις Άδου καθόδου» του Σωτήρος και Λυτρωτού Ιησού Χριστού. Το δόγμα αυτό της Εκκλησίας μας ρητώς αναφέρεται στην Καινή Διαθήκη και κυρίως από τους Αποστόλους Πέτρο και Παύλο, αλλά και στους Ευαγγελιστές Ιωάννη, Λουκά και Ματθαίο. Έχει δε επιδράσει κατ' απόλυτον τρόπον σε ολόκληρη την υμνογραφία και την εικονογραφία της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Ο Απόστολος Πέτρος στην α' επιστολή του γράφει ότι ο «Χριστός... και τοις εν φυλακή πνεύμασι πορευθείς εκήρυξεν...» (Α' Πέτρου, 3, 18-19). Ο δε Απόστολος Παύλος σχετικώς υπογραμμίζει: «Το δε ανέβη, τι εστίν ει μη ότι και κατέβη πρώτον εις τα κατώτατα μέρη της γης; Ο καταβάς αυτός εστι και ο αναβάς υπεράνω πάντων των ουρανών, ίνα πληρώση τα πάντα» (Εφεσ. 4, 9-10).

Στην ορθόδοξη εικόνα της Αναστάσεως του Κυρίου η δογματική διδασκαλία της Εκκλησίας μας περί της «εις Άδου καθόδου» του Σωτήρος Ιησού Χριστού είναι απόλυτα και λεπτομερέστατα εκπεφρασμένη και αποτυπωμένη. Στην συγκεκριμένη λοιπόν εικόνα το κυρίαρχο και ιδιαίτερα προβεβλημένο πρόσωπο είναι εκείνο του Αναστάντος Θεανθρώπου Ιησού Χριστού ως απολύτου νικητού και θριαμβευτού του θανάτου. Ο Αναστάς Χριστός εμφανίζεται ως απόλυτος κύριος και δυνάστης του κράτους του Άδου που συνθλίβει κυριολεκτικά τα καταχθόνια του σκότους και του θανάτου και παρέχει – χορηγεί την αιώνια ζωή και την αθανασία σε ολόκληρη την κτιστή δημιουργία, αφού ο ίδιος μόνος Ιησούς Χριστός είναι η όντως αυτοζωή, η μόνη πηγή της ζωής που καταισχύει και αφανίζει τον θάνατο.

Ο Ιησούς Χριστός, ενδεδυμένος την πάλλευκη, υπέρ την χιόνα, στολή της αφθαρσίας και της αθανασίας, που φωταγωγεί απαστράπτουσα τα ουράνια, τα επίγεια και τα καταχθόνια, ως φως ανέσπερο, κυριαρχεί και ευρίσκεται στο κέντρο της εικόνας. Διά τούτο ψάλλει η Εκκλησία στον *υμνολογικό Κανόνα της Αναστάσεως*: «Νυν πάντα πεπλήρωται φωτός, ουρανός τε και γη και τα καταχθόνια...». Ο άφθαρτος, αμόλυντος και ανέπαφος από τα στίγματα του θανάτου, της φθοράς και τους σκότους του Άδου, Ιησούς Χριστός, ως αυτόφως και μόνη πηγή του υπερβατικού - υπεργήινου ακτίστου φωτός φωταγωγεί και αποκαθάρει άπασα την κτίση, την λογική και άλογη. Ο απαστράπτων Αναστάς Ιησούς Χριστός που κυριαρχεί στην εικόνα, εξαφανίζει, ασημαντοποιεί και εκμηδενίζει το σκότος του Άδου και της νεκρομάνδρας αβύσσου του θανάτου, όπου από αιώνων εφυλακίζοντο οι ψυχές των κεκοιμημένων ανθρώπων. Η αντίθεση φωτός και σκότους, Αναστάντος Χριστού και θανάτου, καταχθονίων και επουρανίων δεικνύουν την πάλη της ζωής με το θάνατο, ώσπου τελικώς το φως νικά και υπερισχύει του σκότους.

Ο Ιησούς Χριστός απεικονίζεται αντιστάμενος και ιστάμενος με τους πανάχραντους πόδες Του επί των διαλελυμένων θυρών – πυλών του κάτω κόσμου και του Άδου που έχουν το σχήμα Χ, ενώ σε άλλες εικονογραφήσεις της Αναστάσεως οι πύλες του κράτους του θανάτου στην άβυσσο των καταχθονίων έχουν το σχήμα του Σταυρού επί του οποίου πατεί ο Αναστάς Ιησούς Χριστός δηλώνοντας την διά του Σταυρού θανάτωση και την εν Σταυρώ νίκη Του κατά του θανάτου. Το αφθαρτοποιημένο, μεταμορφωμένο και αθάνατο σώμα του Θεανθρώπου εσώθη και εξωποιώθη διά της θεότητός Του εκ της φθοράς του θανάτου και εξήλθε καινόν εκ του τάφου. Δεν εφθάρη από το θάνατο, διότι ενωμένο με την θεότητα εντός του μνημείου, παρέμεινε ανέπαφο, άσπιλο, αμόλυντο και όντως θεοποιημένο εν Ιησού Χριστώ, τω μόνω αληθινώ Θεώ.

Η όψη, το βλέμμα του Σωτήρος Χριστού είναι αγέρωχο, σταθερό, αυστηρό και λαμπερό. Ο πρωτότοκος εκ των νεκρών ίσταται ως βασιλεύς της αφθαρσίας, νικητής του θανάτου και αιώνιος μόνος αληθής χορηγός της αιωνίου ζωής. Στο φωτοστέφανό του που περιβάλλει την κεφαλή του αναγράφεται η φράση «Ο ΩΝ», ο μόνος προ και εκτός τόπου και χρόνου υπάρχων Θεός, ο κραταιός, ισχυρός και αληθής Θεός, ο Μέγας Γιαχβέ. Ο όντως ων υπεράνω του θανάτου και της φθοράς Ιησούς Χριστός. Ολόκληρος ο αναστημένος Ιησούς Χριστός περιβάλλεται από την απαστράπτουσα και φωταγωγούσα ολόκληρη την κτίση «κυκλική δόξα» της θεότητός του. Ο κυκλικός δίσκος, η «κυκλική δόξα», όπως ονομάζεται, το ολόσωμο, πάλλευκο στεφάνι που τον περιβάλλει, δεικνύει ότι το σκότος του Άδου και του κράτους του ενικήθη, ηφανίσθη, διελύθη και πλέον το ανέσπερο φως που εκπηγάζει εκ του κενού μνημείου είναι ο ίδιος ο νικητής του θανάτου, ο Ιησούς Χριστός, ο οποίος κατά τον Ευαγγελιστή Ιωάννη λέγει στους πιστούς: «Εγενόμην νεκρός και ιδού ζων ειμί εις τους αιώνας των αιώνων» (Αποκ. 1, 17).

Ο Ιησούς Χριστός ιστάμενος (=Ανιστάμενος) μεταξύ του άνω και κάτω κόσμου, φαίνεται να εξέρχεται από τα σκοτεινά έγκατα της άβυσσου του Άδου ως φωτοδόχος λαμπάδα, να διαπερνά και να διαλύει τις αιώνιες πύλες και τους πυλωρούς δαίμονες του κράτους του θανάτου και εν τέλει να προβάλλει επί της γης και του ουρανού φωτίζοντας την έμψυχη και άψυχη, λογική και άλογη κτίση. Ο Αναστάς χιονόλευκος Ιησούς Χριστός, η αδιάψευστη ελπίς, το απόλυτο πλήρωμα της χαράς, της ευφροσύνης και της αιωνίου ζωής των κτιστών όντων ήταν νεκρός και ανέστη, ήταν εσταυρωμένος και εσταύρωσεν τον θάνατο, ήταν παθητός κατά μόνη την ανθρώπινη φύση του και τώρα ανίσταται και προβάλλει εν δόξη θείκη ο απαθής και αθάνατος Θεός ο οποίος ελύτρωσε και έσωσε την ανθρώπινη φύση του από τα δεσμά της φθοράς και του θανάτου και δι' Αυτής άπαν το πεπτωκός ανθρώπινο γένος το οποίο λόγω της κτιστότητός του υπέκειτο οντολογικά στην φθορά και το θάνατο. Η τελεσιδικία της υποταγής στον θάνατο του ανθρωπίνου γένους ανηρέθη εφάπαξ διά της Αναστάσεως του Σωτήρος Χριστού.

Οι τύποι (=πληγές) των ήλων (καρφιά) στις πανάγιες χείρες και στους πανάχραντους πόδες του Αναστάντος Χριστού απεικονίζονται στην εικόνα της Αναστάσεως

για να μας υπενθυμίζουν αλλά κυρίως να πιστοποιούν το αληθές του σταυρικού θανάτου και το αδιάψευστο και παναληθές γεγονός της εκ νεκρών Αναστάσεως του Θεανθρώπου Σωτήρος και Λυτρωτού Ιησού Χριστού. Αυτά τα πανάγια χέρια που προσέφεραν το τίμιο αίμα τους επί του φρικτού ξύλου του Σταυρού για την απολύτρωση του αγνώμονος και αποστάτου ανθρώπου, αυτά τα ίδια πανάγια χέρια και τώρα, κατά την Ανάσταση του Θεανθρώπου, κρατούν γερά και ανασύρουν από τα σκοτεινά έγκατα της γης, από την καταχθόνια άβυσσο και το κράτος του θανάτου, που ήδη κατελύθη, δύο μορφές, έναν άνδρα και μία γυναίκα.

Αυτές οι δύο ανθρώπινες μορφές είναι ο Αδάμ και η Εύα, οι πρωτόπλαστοι εκ Θεού άνθρωποι επί της γης. Αυτά τα πανάγια και θεϊκά χέρια του δημιουργού Θεού Λόγου που τους έπλασαν και τους έφεραν εκ του μηδενός στο «είναι» της υπάρξεως και της ζωής τους, και τώρα πάλι αυτά τα πανάχραντα χέρια του αναδημιουργού Αναστάντος Θεανθρώπου Χριστού απλώνονται προς το μέρος τους και τους ανασύρουν από το απολύτως οντολογικό μηδέν των μνημείων τους, από την οντολογική ανυπαρξία τους, από τον πνευματικό και σωματικό θάνατό τους. Αυτά τα αναστημένα χέρια τους αναδημιουργούν, τους αναπλάθουν, τους αναζωογονούν, τους ανακαινίζουν, τους λυτρώνουν και τους εισάγουν σε μία άλλη οντολογική (υπαρξιακή) κατάσταση, σε μία άλλη σφαίρα ζωής, στην αιώνια ζωή που είναι η Βασιλεία του Θεού. Έχουμε πια έναν καινό Αδάμ και μία καινή Εύα, αφού ο αιώνιος και αθάνατος καινός και έσχατος Αδάμ, ο Χριστός, τους ενσωματώνει στην αναστημένη και άφθαρτη θεανθρώπινη φύση του.

Όταν οι πρωτόπλαστοι Αδάμ και Εύα παρέβησαν την θεία εντολή να μη φάγουν από τον καρπό του δένδρου της γνώσεως του καλού και του κακού, αρνούμενοι και απαρνούμενοι τον ίδιο τον δημιουργό και πλάστη τους, εξέπεσαν οριστικώς της θείας χάριτος, τότε επεκράτησε ως μόνιμη οντολογική – υπαρξιακή κατάσταση σε ολόκληρο το ανθρώπινο γένος, ο θάνατος και η φθορά. Το οντολογικό ιδίωμα του ανθρώπινου γένους δεν ήταν πια η αιώνια ζωή για την οποία τους έπλασε ο δημιουργός Θεός, αλλά η φθορά και ο θάνατος, πνευματικός και σωματικός.

Έκτοτε, ο άνθρωπος από φωτεινή εικόν του Θεού, από βασιλεύς και «οικονόμος» της δημιουργίας και υιός Θεού, κατήντησε δούλος της αμαρτίας, της φθοράς και του θανάτου. Οι άνθρωποι από υιοί Θεού έγιναν υιοί του θανάτου, από φωτεινά πρόσωπα έγιναν σκιές θανάτου και αιχμαλωτίστησαν στα αιώνια δεσμά του Άδου στον κάτω κόσμο, ο οποίος αιωνίως «κατέτρωγε» δικαίους και αμαρτωλούς. Η ελπίς για την αιώνια ζωή αφανίστηκε από τους ανθρώπους. Τα πάντα θάνατος και πάλιν θάνατος, ένας αέναος κύκλος θανάτου που ενέκρωνε τα λογικά και άλογα όντα της κτίσεως.

Έτσι, καθώς διδάσκουν οι θεοφόροι Πατέρες της Εκκλησίας μας, αφού εξ' ενός ανθρώπου εξέπεσε της θείας χάριτος άπαν το ανθρώπινο γένος και υπετάγη στην φθορά και το θάνατο, εξ' ενός ανθρώπου και πάλι, όχι όμως εξ' ενός απλού χοϊκού και αμαρτωλού κτιστού ανθρώπου, έπρεπε να επανέλθει ο πεπτωκώς άνθρωπος

στην αφθαρσία, στην αθανασία και την αιώνια ζωή, στο αρχαίον κάλλος του. Αυτή εξάλλου την υπόσχεση έδωσε ο δημιουργός Θεός στους πρωτοπλάστους Αδάμ και Εύα όταν ελευθέρως και αυτοπροαιρέτως επέλεξαν την οδό της αποστασίας και εξήλθαν της Βασιλείας του Θεού.

Αυτός λοιπόν ο άνθρωπος είναι ο Θεάνθρωπος Ιησούς Χριστός, ο οποίος κατά την ανθρώπινη φύση του «έπαθε» σταυρούμενος, εγεύθη την πικρά γεύση του θανάτου και διά του θανάτου Του ενίκησε, κατεπάτησε τον θάνατο ως αληθής Θεός και εχάρισε στους πρωτοπλάστους Αδάμ και Εύα και δι' αυτών σε ολόκληρο το ανθρώπινο γένος την αφθαρσία, την αθανασία, την Βασιλεία Του. Η κατ' εικόνα Θεού πλασθείσα ανθρώπινη φύση είχε αμαυρωθεί από την αμαρτία των πρωτοπλάστων, αλλά με την Ανάστασή Του εκ νεκρών, ο καινός Αδάμ Ιησούς Χριστός ελεύκανε και μετεμόρφωσε την εικόνα, το πρόσωπο του ανθρωπίνου γένους, αποκαθιστώντας αυτό στην ωραιότητά και στην προτέρα αμόλυντη κατάστασή του, στο προπρωτικό αρχαίο κάλλος. Όντως το αρχαίο κάλλος απεκατεστάθη εν Χριστώ Ιησού.

Στην εικονογράφηση της Αναστάσεως οι μορφές του Αδάμ και της Εύας απεικονίζονται εξερχόμενες εκ των μνημείων τους με ετοιμότητα κινήσεως και ταχύτητος στα πόδια τους. Έχουν και οι δύο το ένα χέρι τους ανασηκωμένο σε παρακλητική και ικετευτική στάση δεόμενοι προς τον νικητή του θανάτου Ιησού Χριστό να απελευθερώσει και τους ίδιους από τα δεσμά του θανάτου και του κράτους του Άδου. Τα σώματα, η ψυχή, όλη η ύπαρξή τους θέλγεται από το ανέσπερο και ζωογόνο φως του Αναστάντος Χριστού. Θέλουν, επιθυμούν διακαώς να εγκαταλείψουν, να ξεφύγουν από το σκότος της αβύσσου του Άδου και να ακολουθήσουν την ανοδική πορεία του Αναστάντος Χριστού. Για το λόγο αυτό στην εικόνα της Αναστάσεως οι πρωτόπλαστοι με πάθος σφίγγουν ο καθένας τα χέρια του Λυτρωτού τους Ιησού Χριστού ο οποίος τους ανασύρει από τους τάφους τους. Δεν αντέχουν το σκότος του Άδου, είναι έτοιμοι να φύγουν, να πετάξουν και να ενσωματωθούν στο ζωογόνο φως του προσώπου του Θεανθρώπου. Τώρα πια έφθασε η ευλογημένη ώρα που ανέμεναν επί αιώνες, βλέπουν και ζουν την πραγματοποίηση της υποσχέσεως του Θεού, την οποία τους είχε δώσει όταν εξήλθαν του παραδείσου. Ο Αναστάς Κύριος τους θέλει δίπλα Του, στην βασιλεία Του και όντως τους εισοδεύει στην υπερουράνια δόξα του.

Στα δεξιά και αριστερά του Αναστάντος Χριστού απεικονίζονται διάφορες φωτοστεφανοφόρες μορφές που ίστανται περιχαρείς. Τα πρόσωπα αυτά που μετέχουν στην μοναδική δόξα του Αναστάντος Χριστού είναι ο Τίμιος Πρόδρομος και Βαπτιστής, ο Προφητάναξ Δαυΐδ, ο Βασιλεύς Σολομών και οι Δίκαιοι, Όσιοι, Προφήτες και λοιποί ευσεβείς της Παλαιάς Διαθήκης, οι οποίοι κατά την επίγεια ζωή τους επροφήτευσαν, edίδαξαν και επίστευσαν στην ενανθρώπιση και στο απολυτρωτικό έργο του αναμενόμενου Μεσσία Ιησού Χριστού. Και τα πρόσωπα αυτά απεικονίζονται λυτρωμένα, απελευθερωμένα και σεσωσμένα εν Χριστώ Αναστάντι από την φθορά και το θάνατο. Υψώνουν δοξολογικά τα χέρια τους και ανυμνούν τον Λυτρωτή και Σωτήρα τους Ιησού Χριστό.

Τέλος, στο κάτω μέρος της εικόνας της «εις Άδου Καθόδου», απεικονίζεται ανθρωπομορφικά και αλυσοδομένος χειροπόδαρα και οπισθάγκωνα ο θάνατος επί του οποίου και άνωθεν του οποίου ίσταται ο κραταιός νικητής και βασιλεύς των πάντων, Αναστάς Ιησούς Χριστός, ως πρωτότοκος εκ των νεκρών. Ο προσωποποιημένος θάνατος φαντάζει θλιμμένος, απορρημένος και σαστισμένος από την συντριπτική ήττα την οποία υπέστη από το Θεάνθρωπο Ιησού Χριστό. Διά τούτο ο Απ. Παύλος και ο ιερός Χρυσόστομος ερωτούν ρητορικά, χλευάζοντας τον θάνατο, «Που σου Άδη το κέντρον, που σου Άδη το νίκος; Ανέστη Χριστός... και θάνατος επικράνθη...».

Σύμπασα η Εκκλησία αναβοά «Σήμερον ο Άδης στένων βοά», πονά, λυσομανεί και δεν δύναται να κατανοήσει την ήττα του από τον Θεάνθρωπο Χριστό. Ο Άδης έχασε πια τις ψυχές των κεκοιμημένων που επί αιώνες είχε αλυσοδομένες ως λάφυρα στα φυλακτήρια της αβύσσου στα καταχθόνια μέρη του κράτους του. Ο Ιησούς Χριστός κατήλθε στα έγκατα του Άδου και διέλυσε τις πύλες, τις φυλακές, τα τείχη του κράτους του θανάτου και απελευθέρωσε τις ανθρώπινες ψυχές τις οποίες είχε φυλακίσει ο μισάνθρωπος διάβολος. Ο Αναστάς Κύριος ως δυνάστης του θανάτου πατεί επί των διαλελυμένων πυλών του Άδου και παντού είναι διασκορπισμένα κλειδιά, καρφιά, οστά νεκρών. Ο Σωτήρας Χριστός κυριολεκτικά διέλυσε, συνέτριψε, αφάνισε το βασίλειο του θανάτου. Ο θάνατος ηττήθη, εταπεινώθη, συνετρίβη. Ο Ιησούς Χριστός σταυρούμενος εσταύρωσε την αμαρτία και τον θάνατο και εχάρισε την αιώνια ζωή στους κεκοιμημένους.

Ο Άδης επλανήθη οικτρά, διότι βλέποντας επί του Σταυρού τον Ιησού Χριστό, εθεώρησε ότι κυρίευσε την ψυχή και το σώμα του. Όταν όμως ευρέθη αντιμέτωπος με την θεότητα του Θεανθρώπου Χριστού, δεν ηδυνήθη να καταφάγει και δεσμεύσει την ψυχή του και να φθείρει το πανάχραντο σώμα του. Διότι έλαβε σώμα ανθρώπινο και συνάντησε Θεόν, έλαβε γη και συνάντησε τον ουρανόν.

Έτσι, τα πάντα «καινά γέγονεν». Αυτή είναι η πίστη, η ελπίδα, η χαρά και η ευφροσύνη του ανθρωπίνου γένους, το οποίο έσωσε, ελύτρωσε, μετεμόρφωσε και εισήγαγε στην ουράνια Βασιλεία Του. Από εικόνες και σκιές του θανάτου, κατέστησε τους ανθρώπους φωτοφόρες εικόνες του Θεού, συμβασιλείς και συγκληρονόμους στην Βασιλεία της Παναγίας Τριάδος.

Και σήμερα και πάντα μας διαβεβαιώνει διά της γραφίδος Ιωάννου του Θεολόγου: «Εγώ ειμί ο πρώτος και ο έσχατος και ο ζων, και εγενόμην νεκρός και ιδού ζων ειμί εις τους αιώνας των αιώνων και έχω τας κλείς του θανάτου και του Άδου» (Αποκάλυψη 1, 17-18).